

УДК 339.56(477:564.3)(043)

О. А. Беззубченко, Д.І. Батичко

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КІПРОМ

У статті досліджено практичних аспектів реалізації зовнішньоторговельних відносин України з Кіпром. Досліджено особливості та закономірності розвитку зовнішньої торгівлі товарами та послугами України з Кіпром.

Проведений аналіз інтенсивності та ефективності розвитку зовнішньої торгівлі товарами та послугами на основі розрахунку індексів інтенсивності торгівлі, внутрішньогалузевої спеціалізації торгівлі, компліментарності.

Ключові слова: зовнішньоторговельні зв'язки, зовнішня торгівля, експорт, імпорт, товари, послуги, зовнішньоторговельний оборот, зовнішньоторговельне сальдо, інвестиційні зв'язки.

Постановка проблеми. Європейська інтеграція на сьогодні залишається одним з векторів української зовнішньої політики та розвитку економіки. Однак, для осмислення необхідності вступу України до ЄС, а також для того, щоб цей вступ став успішним та результативним, слід визначити можливі наслідки, що можуть бути як позитивними так і негативними для економіки України. На цьому підґрунті необхідно виробити конкретний механізм, що передбачав би покрокові заходи та можливість їх коригування з огляду на отримані результати і наслідки від їх впровадження. Тому доцільним для України є дослідження розвитку та прийняття до уваги досвіду країн ЄС, що приєдналися до даного союзу нещодавно, до яких відноситься Республіка Кіпр, міжнародна співпраця з якою є дуже важливою для України. Це обумовлено, перш за все, їх зовнішніми двосторонніми економічними зв'язками в галузі торгівлі та капіталовкладення. Україна та Республіка Кіпр демонструють суттєві показники двосторонньої торгівлі товарами та послугами. Але найбільший інтерес у дослідженні зовнішньоекономічного співробітництва України з Республікою Кіпр складає аналіз їх двосторонніх інвестиційних зв'язків, оскільки Кіпр залишається не тільки одним із провідних іноземних інвесторів в українську економіку, але й станом на 2013 рік посідає перше місце серед іноземних інвесторів. Водночас, спостерігається високий рівень відтоку українських капіталів до Кіпру, що робить Кіпр першим серед країн-реципієнтів українських інвестицій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інформаційну базу дослідження складає науковий доробок вітчизняних авторів, що розглядають європейську інтеграцію, її концепції та перспективи приєднання України до ЄС, зокрема роботи О.В. Булатової, О. Толкачова, М.В. Булика, О. Шпаковича, К. В.Смирнової, Л.П.Силюк; статті Н.М. Заярної, А.А. Подлевського, А.О. Кириленко, О.О.Мельник та К.Фоміної. Недостатність висвітлення даної теми в економічній літературі як України, так і Кіпру, обумовила необхідність подальших досліджень в цій сфері.

Метою роботи є виявлення напрямів вдосконалення та реалізації двосторонніх зв'язків України з Республікою Кіпр на основі комплексного аналізу зовнішньоторговельних відносин даних країн.

Викладення основного матеріалу. Після серпня 1991 року розпочався період активного встановлення дипломатичних відносин України з країнами світу. 27 грудня 1991 р. Республіка Кіпр рішенням Уряду визнала незалежну Україну. 19 лютого 1992 р. у Нью-Йорку був підписаний Протокол про встановлення дипломатичних відносин між

Україною і Республікою Кіпр. З того часу двостороннє співробітництво між двома країнами розвивається в усіх сферах та на основі принципів взаєморозуміння і довіри.

За словами Посольства України в Республіці Кіпр та Міністерства закордонних справ Кіпру [1], на сучасному етапі відсутні суперечливі питання, які б ускладнювали відносини між двома країнами. Водночас, очевидними є зростання зацікавленості та наявний потенціал обох сторін до розширення і активізації двостороннього співробітництва в усіх сферах взаємного інтересу.

Станом на початок 2013 р. між Україною та Кіпром укладено двадцять три двосторонніх документи, які охоплюють майже всі сфери співробітництва між двома країнами (політичну, економічну, культурну тощо) [1].

Крім того, між Україною і Республікою Кіпр, відповідно до Алматинської (Казахстан) Декларації від 21.12.1991 р., продовжують діяти 3 міжурядові Угоди колишнього СРСР:

- Угода між Урядом СРСР та Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування доходів та майна, від 29.10.1982 р.;

- Угода між Урядом СРСР та Урядом Республіки Кіпр про торговельне судноплавство, від 12.06.1985 р.;

- Угода між Урядом СРСР та Урядом Республіки Кіпр про міжнародне автомобільне сполучення та Протокол про застосування Угоди, від 30.01.1990 р.

Крім того чинними на даний час також є такі міжвідомчі угоди, як Угода між Українським національним інформаційним агентством "Укрінформ" і Кіпрським інформаційним агентством (СНА) про співробітництво в галузі обміну інформацією від 25.05.2006 р., Угода про співробітництво між Торгово-промисловою палатою України і Торгово-промисловою палатою Кіпру від 19.05.2010 р. та інші. Також укладені і діють 7 угод про співробітництво між українськими і кіпрськими навчальними закладами.

Останніми роками спостерігалася значна активізація політичного діалогу, що знайшло своє відображення в обміні двосторонніми візитами високого рівня, а також взаємній підтримці в рамках міжнародних організацій та структур.

Перший візит Президента Республіки Кіпр Дімітріса Хрістофіаса в Україну 3-5 липня 2011 року став знаковою подією, яка засвідчила перехід двосторонніх відносин України та Кіпру на вищий рівень політичного діалогу, надавши нового поштовху подальшому поглибленню та розширенню українсько-кіпрського співробітництва в усіх сферах взаємного інтересу.

Зокрема, під час зазначеного візиту було підписано чотири міжурядові угоди, а саме:

- Угода між Урядом України та Урядом Республіки Кіпр про економічне, наукове, технічне та промислове співробітництво (набула чинності 12 січня 2012 р.);

- Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про взаємну охорону інформації з обмеженим доступом (набула чинності 01 вересня 2012 р.);

- Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про міжнародні автомобільні перевезення;

- Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про співробітництво у сфері оборони;

- Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ Республіки Кіпр щодо співробітництва з питань, пов'язаних з Європейським Союзом.

Крім цього, було відкрито Посольство Республіки Кіпр в Україні, а також проведено українсько-кіпрський бізнес-форум.

Зустріч Президента України В.Януковича та Президента РК Д. Хрістофіаса 21 вересня 2011 р. у Нью-Йорку в рамках їх участі у 66-й сесії Генеральної Асамблеї ООН

продемонструвала взаємне прагнення щодо продовження цього діалогу на найвищому рівні.

Однак, найбільш знаковою подією в розвитку українсько-кіпрських відносин став перший в історії двосторонніх відносин візит Президента України Віктора Януковича до Республіки Кіпр [2], що проходив в період з 8 по 9 листопада 2012 року.

Під час візиту в цілому було підписано дев'ять двосторонніх договірно-правових документів, зокрема Конвенцію між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи, Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки про морське торговельне судноплавство, Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки про повітряне сполучення, Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр в галузі охорони здоров'я та медичної науки тощо, а також проведено Українсько-кіпрський бізнес-форум за участю представників провідних бізнесових кіл двох країн.

Таким чином, можна зробити висновок, що двостороннє українсько-кіпрське співробітництво розвивається останнім часом досить динамічно. Очевидним є динамізм політичного діалогу на найвищому рівні, поживлення міжпарламентського діалогу, поглиблення торговельно-економічної співпраці, розширення договірно-правової бази двостороннього співробітництва.

Зовнішньоторговельні відносини є однією з найголовніших форм зовнішньоекономічної діяльності, які представлені експортом та імпортом товарів та послуг. Від зовнішньоторговельних відносин країни залежить не тільки розвиток виробництва та нових галузей господарства, структура споживання в країні, стан її платіжного балансу, але й виявлення перспективних напрямів зовнішньоекономічної діяльності для країни або пошук альтернативних напрямів для отримання більшого прибутку.

Для України найбільш пріоритетними партнерами в зовнішній торгівлі товарами та послугами залишаються країни СНД, також щороку зростає частка країн ЄС в загальному обсязі торгівлі, виводячи країни ЄС на друге місце в географічній структурі експорту та імпорту товарів та послуг України. Країни СНД в експорті товарів та послуг України випереджують країни ЄС більш, ніж на 10%, однак в імпорті можна спостерігати різницю лише в 5%. Що стосується зовнішньої торгівлі з Кіпром, то показники експорту та імпорту становлять приблизно по 1% від загального торгового обороту.

Здебільшого саме завдяки торгівлі товарами країни СНД (частка країн СНД перевищує частку країн ЄС на 10% як в експорті, так і в імпорті) залишаються на першому місці в географічній структурі зовнішньої торгівлі України. Частка Кіпру в загальній торгівлі товарами України не досягає й 0,5%, в структурі торгівлі України з країнами ЄС експорт до Кіпру складає 1%, а імпорт – 0,3%, що свідчить про те, що дана галузь не є провідною в двосторонніх економічних відносинах України та Кіпру.

Щодо географічної структури торгівлі послугами, яка представлена на рисунку 1., то можна зазначити, що в експорті послуг країни СНД (особливо Російська Федерація та Білорусь) також мають лідируючі позиції і випереджають ЄС на 12%, то зовсім протилежна ситуація спостерігається в географічній структурі імпорту, де імпорт з країн ЄС складає 60% від загального обсягу імпорту послуг, що майже на 45% перевищує частку країн СНД. Частка Кіпру в торгівлі послугами також є досить суттєвою, особливо в порівнянні з його часткою в торгівлі товарами. Так, частка Кіпру в загальному експорті послуг склала 3,22%, або 11,7% від загального експорту до країн ЄС. В імпорті послуг Кіпр взагалі станом на 2012 рік стає одним з пріоритетних партнерів серед країн ЄС, оскільки його частка в загальному імпорті склала майже 12%,

а в імпорті з країн ЄС – майже чверть – 24,8%. Це свідчить про перспективність даної галузі співробітництва України і Кіпру та актуальність дослідження не тільки їх інвестиційних, але й зовнішньоторговельних зв'язків.

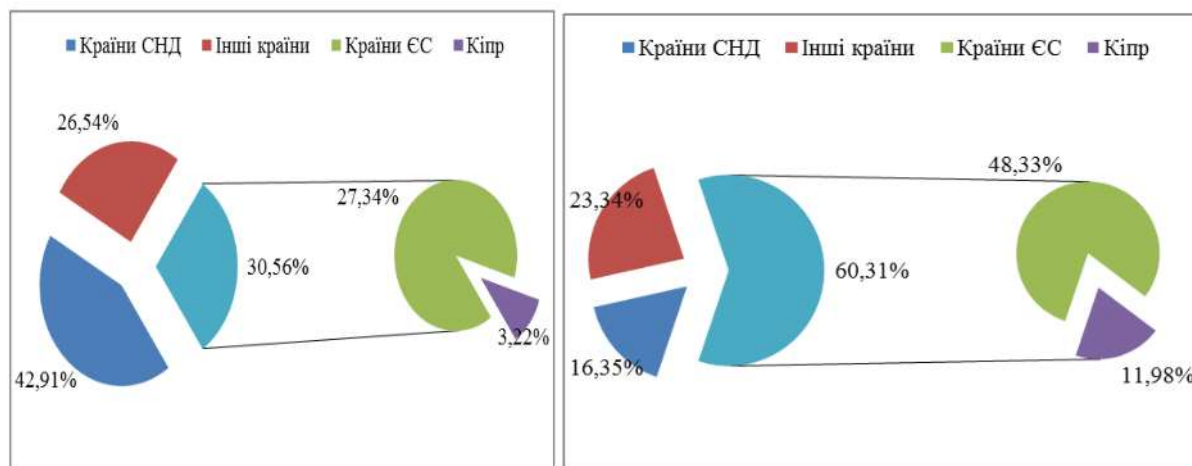

Рис. 1. Географічна структура експорту та імпорту послуг України у 2012 р.

Вивчення особливостей зовнішньоторговельних відносин України на сучасному етапі є необхідним, оскільки в країні спостерігаються тенденції переходу від орієнтації на імпорт товарів до імпорту послуг, що вказує на розвиток ринкової економіки країни. Оскільки зовнішньоторговельні зв'язки Республіки Кіпр здебільшого орієнтовані саме на зовнішню торгівлю послугами, то порівняння зовнішньоторговельних зв'язків цих двох країн допоможе виявити ряд їх особливостей та тенденцій розвитку.

Варто зазначити, що в українській міжнародній торгівлі спостерігається тенденція до збільшення частки торгівлі з країнами ЄС, що пов'язано з розвитком європейського вектору в зовнішній економіці України, а в кіпрській торгівлі – з країнами СНД (особливо з Росією та Україною), що вказує на наявні сильні економічні зв'язки між цими країнами та їх подальший розвиток.

Аналіз двосторонніх торгових зв'язків України з Республікою Кіпр, що представлені експортом та імпортом товарів та послуг свідчить проте що у 2012 році експорт товарів з України до Республіки Кіпр склав 168 млн. дол. США, що на 3,7% менше, ніж у 2011 р. (174,4 млн. дол.), та на 22,6% порівняно з даними 2005 р. (217 млн. дол.)

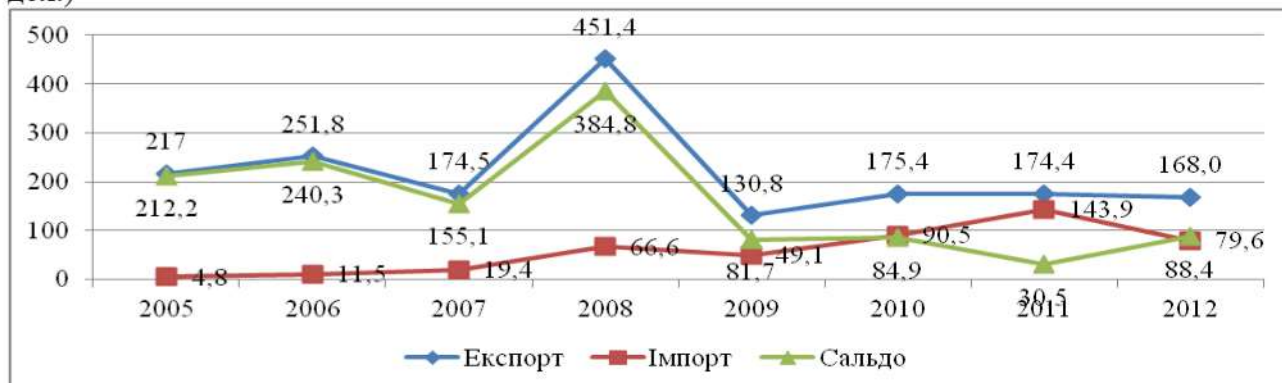
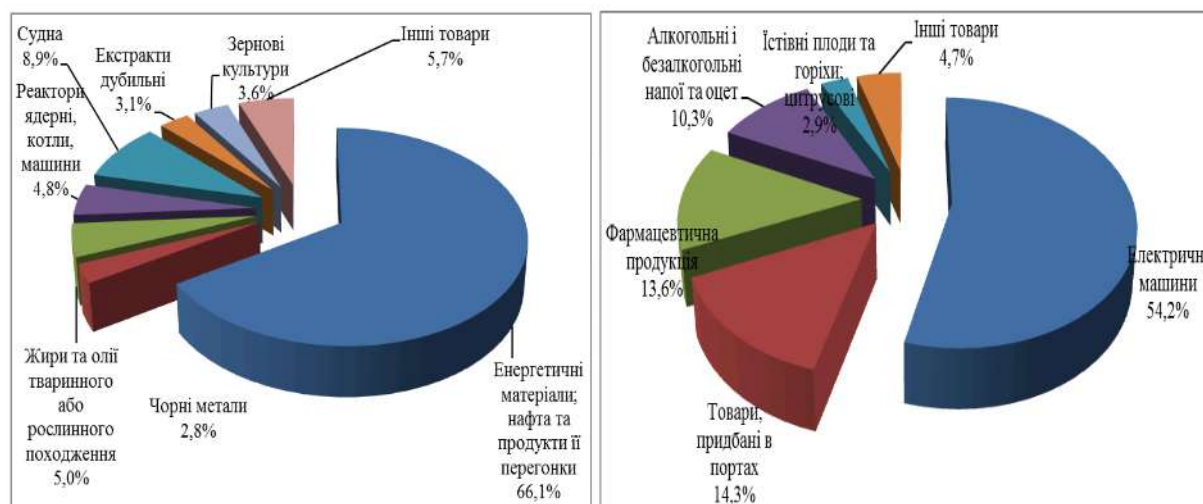

Рис. 2. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами України з Республікою Кіпр за 2005-2012 рр. (млн. дол. США)

Тобто, якщо за 2010-2011 рр. ситуація з експортом товарів з України до Кіпру майже не змінилася, то у 2012 р. можна побачити, хоч і невеликий, але спад обсягів експортованих до Кіпру товарів. Найбільші темпи приросту обсягів експорту українських товарів до Кіпру спостерігаються у 2010 р. (приріст у 34,1%), а найменші – у 2009 р. (спад на 71% порівняно з 2008 р.), що обумовлено глобальною фінансовою кризою.

Рис. 3 Товарна структура експорту та імпорту України з Кіпром за 2012 р.

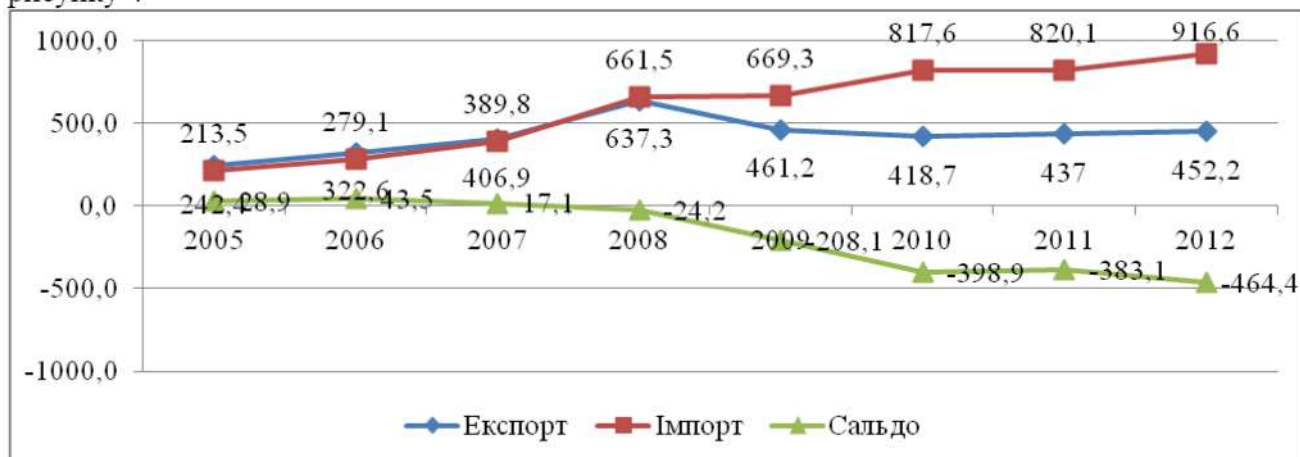
У 2012 році основними українськими товарами, що були експортовані до Кіпру, стали в основному енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки – 111,11 млн. дол. США (66% від загального обсягу). Для цієї групи товарів в українському експорті до Кіпру характерне постійне зростання обсягів експорту та його частки в загальному експорті (з частки у 34% від обсягів загального експорту - 60,32 млн. у 2010 р. до частки у 59,4% - 103,58 млн. у 2011 р. і до 66,1% - 111,11 млн. у 2012 р.), що вказує на те, що ця група товарів є передовою та не втрачає свої позиції. Що стосується інших груп товарів, то вони не мають чіткої тенденції до спаду чи зростання.

Імпорт до України товарів з Республіки Кіпр у 2012 р. склав 79,6 млн. дол. США. Цей показник на 44,7% нижчий, ніж відповідний показник у 2011 р. (143,9 млн. дол.) Тобто саме показник імпорту кіпрських товарів до України свідчить про нестабільну економічну ситуацію, яка зараз панує на острові, оскільки протягом 2010-2011 рр. спостерігалось зростання темпів приросту по даному показнику, а вже 2012 р. - рекордний спад.

У 2012 р. головними товарними групами у структурі імпорту кіпрських товарів до України були електричні машини (43,1 млн. дол. США), товари, придбані в портах (11,38 млн.), фармацевтична продукція (10,79 млн.), алкогольні і безалкогольні напої та оцет (8,15 млн.), істівні плоди та горіхи, цитрусові (2,34 млн.), тощо.

Найбільшу частку в загальному імпорті кіпрських товарів до України має група товарів електричні машини, частка яких у 2012 р. склала 54,2%, що на 12,4% менше, ніж у 2011 р., але аж на 51,2% більше, ніж у 2010 р., коли їх частка складала лише 3%. Натомість у 2010 р. провідною групою товарів в імпорті з Кіпру були енергетичні матеріали, частка яких складала 66%, у 2011 р. їхня частка не складала і 1%, а у 2012 р. ця група товарів взагалі не була представлена в імпорті. Що стосується інших основних груп товарів, то вони залишаються незмінними і здебільшого демонструють збільшення їх частки у загальному імпорті. Так, алкогольні і безалкогольні напої та оцет збільшилися спочатку з 6% до 8,8% у 2011р., а потім до 10,3% у 2012 р.

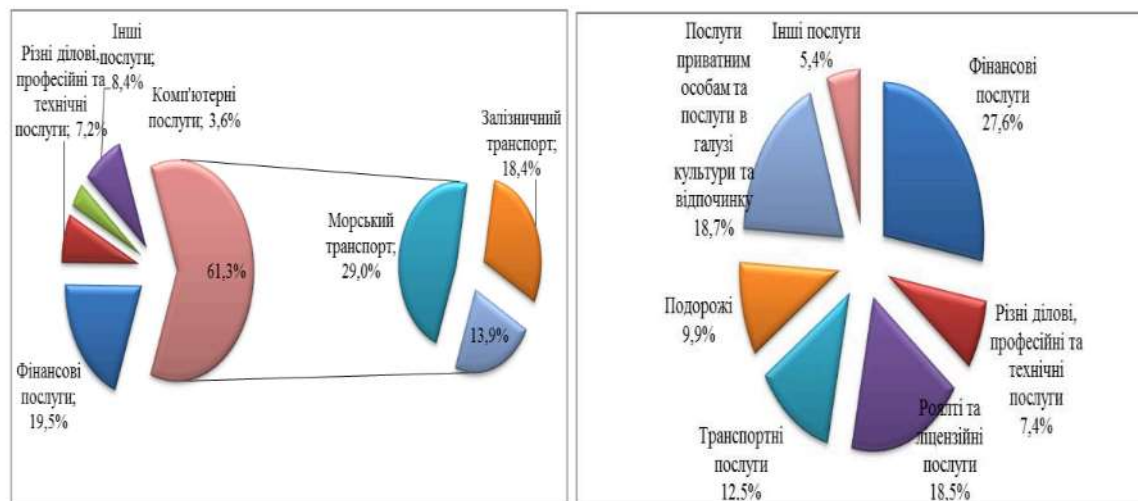
Динаміка двосторонньої торгівлі послугами України з Республікою Кіпр за 2005-2012 рр. за даними Державного комітету статистики України представлена на рисунку 4

Рис. 4 Динаміка торгівлі послугами України з Кіпром у 2005-2012 рр. (млн. дол. США)

У 2012 р. обсяг експорту послуг України до Республіки Кіпр склав 452,2 млн. дол. США, що на 3,5% більше, ніж у 2011 р. (437 млн.), та на 86,6% більше, ніж у 2005 р. (213,5 млн.).

У 2012 році головними українськими послугами, які були експортовані до Кіпру, стали транспортні послуги, частка яких складала 63,5% від загального обсягу експортованих послуг, тобто 287,3 млн. дол. США. Серед транспортних послуг варто виділити послуги морського транспорту – 81,86 млн. дол. США та залізничного транспорту – 131,77 млн. дол. США. Також до основних експортованих послуг можна віднести фінансові послуги – 16,1% (72,86 млн. дол. США), різні ділові, професійні та технічні послуги – 7,3% (33,17 млн.), комп'ютерні та інші види послуг (рис 5).

Рис. 5 Структура експорту українських послуг до Кіпру за 2012 р.

Таким чином, провідною галуззю в експорті українських послуг до Кіпру є транспортні послуги, частка яких залишається приблизно на однаковому рівні протягом 2010-2012 рр., однак показник 2012 р. є найбільшим. Щодо структури транспортних послуг, то тут варто зазначити деякі зміни. У 2010 р. головними транспортними послугами в експорті були послуги морського транспорту, що склали 29% від

загального експорту, однак, протягом трьох років дана група послуг мала тільки негативні темпи приросту та зменшилася з початку до частки у 24,8% у 2011 р., а потім до 17,9% у 2012 р. Натомість частка залізничного транспорту зросла з 18,4% у 2010 р. до 29,2% у 2012 р., зробивши залізничний транспорт провідними транспортними послугами в структурі експорту послуг до Кіпру. Інші групи послуг в українському експорті демонструють змінних частки лише на 2-4% щороку, що не є дуже суттєвими змінами.

Обсяг імпорту послуг Кіпру до України у 2012 р. склав 916,6 млн. дол. США. Цей показник на 11,8% більший, ніж відповідний у 2011 р. (820,1 млн.), та на 329,3% більший, ніж у 2005 р. (242,4 млн.). Найбільшими темпами приросту характеризується 2008 р. (69,7%), а найменшими – 2011 р.

У 2012 р. головними видами послуг Кіпру у структурі імпорту до України були фінансові послуги (252,66 млн. дол. США), послуги приватним особам та послуги в галузі культури та відпочинку (171,56 млн.), роялті та ліцензійні послуги (169,99 млн.), транспортні послуги (114,56 млн.), інші ділові послуги (34,2 млн.), тощо.

Таким чином, в структурі імпорту послуг не було однієї провідної галузі. У 2010 р. двома провідними групами послуг були фінансові послуги та роялті та ліцензійні послуги, частки яких склали по 29% кожна. У 2011 р. вже можна побачити три групи послуг з найбільшими частками в загальному обсязі імпорту – фінансові послуги (24%), роялті та ліцензійні послуги (23%) та послуги приватним особам та послуги в галузі культури та відпочинку (21%). Щодо 2012 р., то він характеризується однією лідируючою групою послуг – фінансові послуги, частка яких склала 27,6%. Частки ж інших двох великих груп послуг склали по 18,6% кожна.

Таким чином, можна відзначити, що фінансові послуги є більш-менш стабільною групою послуг, частка яких змінюється лише на 3-5% (спадом характеризується лише 2011 р.), так саме змінюється лише на 2-3% щороку частка послуг приватним особам та послуги в галузі культури та відпочинку. Тільки група послуг роялті та ліцензійні послуги щороку демонструє лише спад на 5%, що вказує на зменшення популярності даних послуг в імпорті з Кіпру.

Що стосується сальдо зовнішньої торгівлі послугами, то починаючи з 2008 р., воно залишається від'ємним для України. Так, у 2012 році імпорт послуг перевищує експорт у 2,03 рази. Однак варто зазначити, що якщо експорт послуг з України до Кіпру в період з 2008 по 2010 роки постійно зменшувався, то з 2011 року простежується збільшення як обсягів експорту, так й імпорту послуг у зовнішньоторговельних відносинах даних країн. Також варто зазначити, що якщо обсяги імпорту послуг за останні два роки практично не змінювалися, то у 2012 р., що став кризовим для Кіпру, обсяги імпорту послуг продемонстрували досить великий темп приросту порівняно до 2011 р.

Таким чином, варто відзначити, що світова фінансова криза значно вплинула на двосторонню торгівлю України з Республікою Кіпр. Однак, спираючись на дані за торгівлю товарами, можна сказати, що торгівля між цими країнами поступово повертається до показників, що були до кризи. Це є позитивною тенденцією, оскільки до 2009 р. показники двосторонньої торгівлі постійно зростали. Також позитивною тенденцією є те, що криза, що нині панує на Кіпрі суттєво не змінила характер двосторонньої торгівлі країн, зміни представлені тільки спадом обсягів кіпрського імпорту до України. Варто також зазначити, що у даних міжнародних торгових зв'язках Україна виступає як експортер товарів та імпортер послуг і має при цьому позитивне сальдо торгівлі товарів, Кіпр же виступає як імпортер товарів та експортер послуг, маючи позитивне сальдо торгівлі послугами. Однак, все ж таки Кіпр демонструє більш стрімкий розвиток торгівлі як товарами (особливо за 2011 рік), так і послугами, ніж

Україна.

Найвищі показники внутрішньогалузевої торгівлі України з Республікою Кіпр характерні для 2005 (13,9%), 2006 (15,7%) та 2008 рр. (12,6%). Однак, починаючи з 2009 р. індекс спеціалізації знизився практично втричі, а у 2012 р. склав лише 4,9%, що свідчить про зменшення частки внутрішньогалузевої торгівлі у загальних обсягах товарообороту України з Республікою Кіпр.

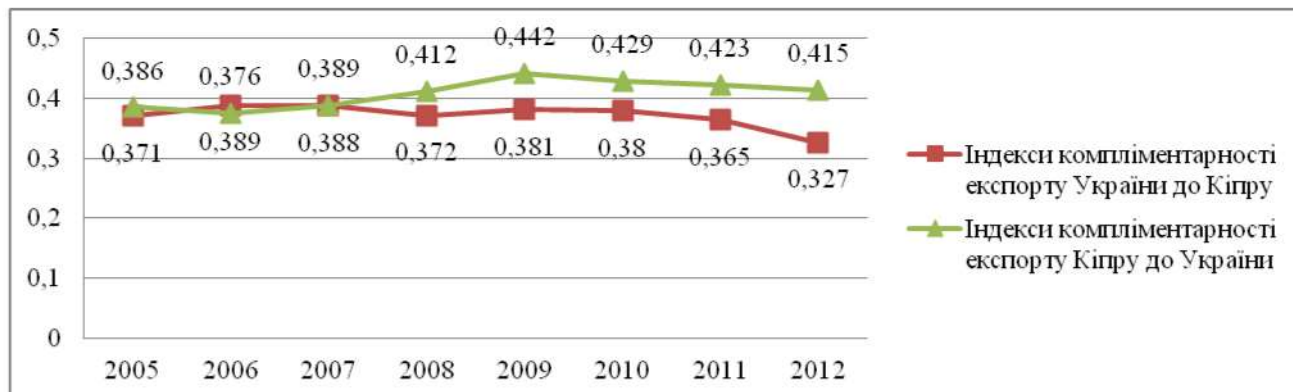
Рис. 6 Значення індексів внутрішньогалузевої спеціалізації торгівлі України з Республікою Кіпр за 2005-2012 рр.

Для оцінки розвитку міжнародної торгівлі країн та потенціалу їх інтеграції використовуються індекси подібності структур та компліментарності, тобто відповідності. Розрахунок даних індексів також має досить близьку методологію.

Однак, найбільш популярним для оцінки потенціалу інтеграції є саме індекс компліментарності. Найбільш високе значення індексу свідчить про більш сприятливі можливості для розвитку взаємної торгівлі між двома країнами.

Тому розглянемо зміни в динаміці індексу компліментарності торгівлі України з Республікою Кіпр за даними UNCTAD [4], що наведено на рисунку 7.

Як видно з рисунку, індекси компліментарності торгівлі за період, що розглядається, не змінилися більше, ніж на 3-4% у 2012 р. порівняно з базисним роком. Однак, при порівнянні товарної структури експорту України та імпорту Кіпру спостерігається падіння показників відповідності. Так, у 2005 р. індекс відповідності складав 37,1%, а у 2012 р. знизився до 32,7%. А при порівняння товарної структури експорту Кіпру та імпорту України, навпаки, спостерігається зростання даного показника з 38,6% у 2005 р. до 41,5% у 2012 р., що свідчить про більш сприятливі умови подальшого розвитку взаємної торгівлі в рамках експорту Кіпру до України.

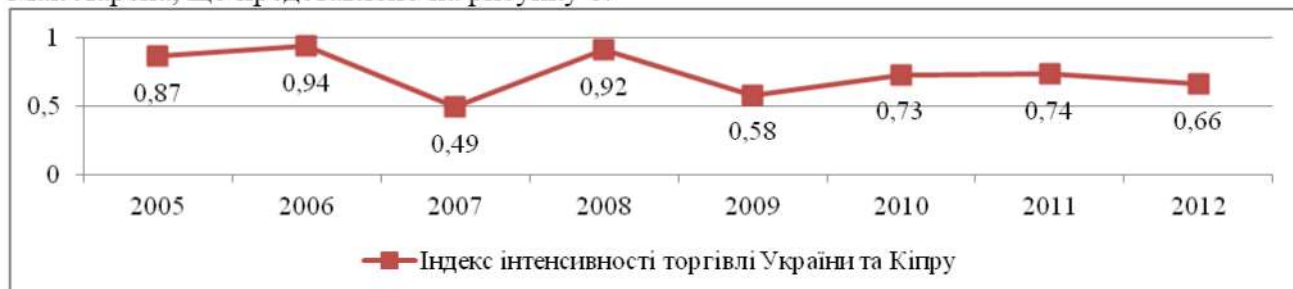

Рис. 7. Значення індексів компліментарності торгівлі України з Республікою Кіпр за 2005-2012 рр.

Загалом показники відповідності торгівлі України з Республікою Кіпр є досить посередніми, що свідчить про те, що двостороння торгівля не є пріоритетною галуззю для розвитку інтеграції та співпраці між даними країнами.

Розглянемо також динаміку зміни індексу інтенсивності двосторонньої торгівлі товарами України з Республікою Кіпр, розрахований за методикою К. Фрьонда та Дж. Мак Ларена, що представлено на рисунку 8.

Рис. 8. Значення індексів інтенсивності торгівлі України з Республікою Кіпр за 2005-2012 рр.

Отже, як видно з рисунку, індекс інтенсивності торгівлі у 2012 р. знизився до 66%, що є досить низьким показником, оскільки про позитивні тенденції та дійсно активну торгівлю свідчать показники інтенсивності більше одиниці. Так, лише у 2006 та 2008 рр. індекси інтенсивності торгівлі були близькими до цього показника і склали 94% та 92% відповідно. Таким чином, зміни даного індексу також підтверджують, що торгівля товарами не є пріоритетною та найбільш потенціальною галуззю співробітництва України та Кіпру.

Висновки. Таким, чином, основними тенденціями розвитку зовнішньоторговельних зв'язків України та Кіпру є: негативний баланс зовнішньої торгівлі товарами обох країн; більш стрімкий розвиток зовнішньої торгівлі послугами як для Кіпру, для якого ця сфера є більш пріоритетною, ніж торгівля товарами, так і для України, зовнішня торгівля послугами якої за останні роки, на відміну від торгівлі товарами, характеризуються позитивним сальдо торгового балансу; орієнтація Кіпру в географічній структурі міжнародної торгівлі здебільшого на країни-члени ЄС та України на країни-учасниці СНД. Однак країни ЄС також складають досить велику частку в торговельних зв'язках України, до того ж ця частка має тенденцію до збільшення. Головна проблема у даній ситуації це те, що Україна не є членом ЄС, що, зрозуміло, гальмує розвиток торговельних зв'язків з країнами ЄС.

Індекси внутрішньогалузевої спеціалізації, компліментарності та інтенсивності країни вказують на те, що двостороння торгівля товарами України з Республікою Кіпр є далеко не основною галуззю співробітництва між країнами і поступово втрачає свої позиції. Також в двосторонній торгівлі товарами України та Кіпру варто відзначити зростання рівня диверсифікації експорту товарів України до Кіпру. Зміни ж індексу диверсифікації вказують на досить велику різницю в структурі експорту України та Кіпру та на досить близьку структуру імпорту даних країн.

Отже, порівняльний аналіз зовнішньоторговельних відносин України та Республіки Кіпр свідчить, що світова фінансова криза значно вплинула на двосторонню торгівлю України з Республікою Кіпр. Однак, спираючись на дані за торгівлею товарами, можна сказати, що торгівля між цими країнами поступово повертається до показників, що були до кризи. Це є позитивною тенденцією, оскільки до 2009 р. показники двосторонньої торгівлі постійно зростали. Також позитивною тенденцією є

те, що криза, що нині панує на Кіпрі суттєво не змінила характер двосторонньої торгівлі країн, зміни представлені тільки спадом обсягів кіпрського імпорту до України та змінами в товарній структурі двосторонньої торгівлі країн. Варто також зазначити, що у даних міжнародних торгових зв'язках Україна виступає як експортер товарів та імпортер послуг і має при цьому позитивне сальдо торгівлі товарів, Кіпр же виступає як імпортер товарів та експортер послуг, маючи позитивне сальдо торгівлі послугами. Однак, все ж таки Кіпр демонструє більш стрімкий розвиток торгівлі як товарами (особливо за 2011 рік), так і послугами, ніж Україна.

Список використаної літератури

1. Cyprus Economy: Population, GDP, Inflation, Business, Trade, FDI, Corruption: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/country/cyprus>
2. Офіційний візит Президента України Віктора Януковича до Республіки Кіпр: стаття. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyprus.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/9819-oficijnij-vizit-prezidenta-ukrajini-viktora-janukovicha-do-respubliki-kipr>
3. Trade between Cyprus and Ukraine, 2005-2010: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до звіту: <http://mcit.gov.cy/>
4. UNCTADStat – Statistical Database: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до звіту: <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx>
5. Intra-Extra EU Trade Statistics 2011: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до звіту: <http://mof.gov.cy/mof/cystat/>

O. A. Bezzubchenko, D.I. Batychko

EVALUATION OF ECONOMIC COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND CYPRUS

European integration today is one of the vectors of Ukrainian foreign policy and economic development. For Ukraine it is reasonable to study the development and taking into account the experience of the EU countries that joined the Union recently, to which the Republic of Cyprus, the international cooperation with which is very important for Ukraine.

Major trends in foreign trade of Ukraine and Cyprus are: negative balance of foreign trade of the two countries, the more rapid development of foreign trade both for Cyprus, for which this area is a priority than trade in goods and Ukraine, foreign trade in services in recent years, which, unlike trade in goods, characterized by a positive trade balance, focus Cyprus in the geographical structure of international trade mainly for EU Member States and Ukraine in the CIS member states. However, EU countries is also quite a large share of the trade relations of Ukraine, moreover, this proportion tends to increase. The main problem in this situation is the fact that Ukraine is not an EU member, which, of course, inhibits the development of trade relations with the EU.

Indices of intra- specialization, complementarily and intensity of the country indicate that bilateral trade in goods with Ukraine Cyprus is not a major in industry cooperation between the two countries and is gradually losing ground. Also in bilateral trade Ukraine and Cyprus should be noted increase in diversification of exports of goods Ukraine to Cyprus. A change in the index of diversification indicate a rather large difference in the structure of exports Ukraine and Cyprus and close enough structure in import between countries.

Thus, a comparative analysis of trade relations between Ukraine and the Republic of Cyprus states that the global financial crisis has affected the bilateral trade of Ukraine with the Republic of Cyprus. However, based on data on trade in goods, it can be said that trade

between the two countries is gradually returning to the indicators that were before the crisis. This is a positive development, since by 2009 figures of bilateral trade grew steadily. Also, a positive trend is that the crisis that currently reigns in Cyprus has not significantly changed the nature of bilateral trade, the changes are only decline in Cyprus imports to Ukraine and changes in the commodity composition of bilateral trade. It should also be noted that these international trade relations Ukraine acts as an importer and exporter of goods and services with a positive balance of trade in goods, Cyprus also acts as an exporter and importer of services, with a positive trade balance. But nevertheless Cyprus demonstrates a rapid development of trade in both: goods (especially in 2011), and services than Ukraine.

УДК 339.944(5): 677(043)

О.В. Булатова

РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОЦЕСУ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОЇ МОДЕЛІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ТЕКСТИЛЬНОЇ ГАЛУЗІ)

У статті визначено особливості розвитку інтеграційних процесів а мікрорівні, надано характеристику основних напрямів реалізації міжнародної мікроінтеграції, корпоративної моделі інтеграції, її приватно-корпоративний тип тощо. Доведено, що за сучасних умов інтернаціоналізації розвиток інтеграції на мікрорівні стає стратегічним напрямком розвитку суб'єктів господарювання. Основними стратегіями міжнародної мікроінтеграції визначено: інтернаціональні стратегії, внутрішні стратегії в країні-реципієнті, транснаціональні і, нарешті, глобальні стратегії.

Доведено, що особливу роль мікрорівень зіграв у поглибленні регіональної інтеграції в азійсько-тихоокеанському регіоні, де регіоналізація виробничих процесів вплинула на розвиток взаємодоповнюваності та взаємозалежності країн. Поширення виробничих мереж транснаціональних компаній стало альтернативою інституціоналізації регіональних інтеграційних процесів у регіоні і визначило особливості розвитку азійсько-тихоокеанської моделі регіональної інтеграції порівняно із північноамериканською та європейською моделями.

Обґрунтовано, що регіоналізація виробничого процесу країн азійсько-тихоокеанського регіону тісно пов'язана із процесами індустріалізації та інвестування. Визначено особливості поетапного розвитку регіональних ланцюгових структур. На прикладі текстильної галузі визначено основні фактори впливу на вибір об'єкту інвестування відповідних об'єктів.

З точки зору економічної динаміки, формування глобальної економіки пов'язане із закономірним результатом інтернаціоналізації економічних зв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин. Значне збільшення масштабів міжнародного обміну впливає на формування ринкового механізму, закони якого реалізуються на всіх рівнях господарювання – національному, регіональному, світовому. Економічна інтеграція стає важливим ендогенним фактором зростання. Процес взаємного проникнення і зближення національних економік протікає на різних рівнях. Основою розвитку інтеграції є процес інтернаціоналізації, який розвивається на макро- і мікрорівні.